

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดฐานผู้เสพยาเสพติด กรณีเป็นเด็กและเยาวชน¹

สมชาย กันเงิน²

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ยังคงมีความรุนแรงทั่วโลก World Drug Report 2021 ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime) ได้รายงานข้อมูลพบผู้เสพยาเสพติดทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนผู้เสพยาเสพติด ประมาณ 269 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.4 ของประชากรโลก และ World Drug Report 2021 ได้คาดการณ์จำนวนผู้เสพยาเสพติดทั่วโลกจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นถึง 299 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2573³ สอดคล้องกับสถานการณ์การบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย ได้มีการคาดประมาณจำนวนผู้เสพยาเสพติด ในปี พ.ศ. 2562 คาดว่าจะมีคนไทย 3.75 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.46 ของประชากรไทยอายุ 12 – 64 ปี⁴ และปัญหายาเสพติดที่เกิดการแพร่ระบาดและมีแนวโน้มจะขยายตัวมากขึ้นเข้าไปกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา จะเห็นได้จากข้อมูลสถิติผู้ป่วยยาเสพติดของสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี มีสถิติผู้ป่วยยาเสพติดในปีงบประมาณ 2564 กลุ่มอายุ 0 – 14 ปี มีจำนวน 23 คน กลุ่มอายุ 15 – 19 ปี มีจำนวน 330 คน จากผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมด 4,104 คน ผู้ป่วยยาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชน คิดเป็นร้อยละ 8.53 ของผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมด ในปีงบประมาณ 2565 กลุ่มอายุ 0 – 14 ปี มีจำนวน 23 คน กลุ่มอายุ 15 – 19 ปี มีจำนวน 532 คน จากผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมด 6,106 คน ผู้ป่วยยาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ของผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมด จะเห็นได้ว่าผู้ป่วยยาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชนมีจำนวนที่เพิ่มขึ้น⁵ ปัญหาผู้เสพยาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชนจึงเป็นภัยสังคมทั้งในและต่างประเทศ สร้างความเสียหายทั้งระบบเศรษฐกิจและความสงบสุขของบ้านเมืองมาอย่างยาวนาน

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดฐานผู้เสพยาเสพติด กรณีเป็นเด็กและเยาวชน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิต สิริพิฑูร และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.รติชัย รตทอง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เตชะมา

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมาย) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2565 (กรุงเทพมหานคร, 2565), หน้า 6.

⁴ มานพ คณะโต และคณะ, รายงานผลการสำรวจครัวเรือนเพื่อการคาดประมาณจำนวนประชากรผู้เสพยาเสพติดของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, 2562), หน้า 9.

⁵ สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมด ปีงบประมาณ 2561-2565 [Online], Available URL: <http://www.pmnidat.go.th>, 2022 (ตุลาคม, 11).

จากข้อเท็จจริงและปัญหาข้างต้นจึงทำให้ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดฐานผู้เสพยาเสพติด กรณีเป็นเด็กและเยาวชน ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพและการกำหนดโทษเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติด โดยประเทศไทยได้มีการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่กระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งได้มีการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายและการใช้ยาเสพติดในทางที่ไม่ถูกต้องเป็นการบั่นทอนสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยความขาดประสบการณ์ ขาดความยั้งคิด การลอกเลียนแบบจากสภาวะแวดล้อม ตลอดจนถูกหลอกล่อใช้เป็นเครื่องมือของผู้ใหญ่⁶ ทำให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพและการถูกดำเนินการทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ซึ่งได้รับรองสิทธิของเด็กและเยาวชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมไปถึงกฎหมายในการดำเนินการทางกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชน อีกทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับมาตรฐานสากลของนานาชาติคือ การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และหลักการว่าด้วยการบำบัดยาเสพติดขององค์การสหประชาชาติ ที่มุ่งให้ผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้เข้ารับการรักษาบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพโดยเร็วและไม่มีเงื่อนไข

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดฐานผู้เสพยาเสพติด กรณีเป็นเด็กและเยาวชน ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 พบว่ายังคงมีปัญหาย่อยหลายประการสามารถสรุปดังนี้

ประการที่แรกคือปัญหาการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติด หลักเกณฑ์ของผู้จะเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 114 ที่บัญญัติไว้ว่า “...ผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา 164 ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นซึ่งมีความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้น ไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป” ได้กำหนดแนวทางในการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้กรณีเป็นผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตาม

⁶ อรุณา วชิรประดิษฐพร, สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกับมาตรการแก้ไขในเชิงรุก (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555), หน้า 8.

มาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตาม มาตรา 164 และต้องไม่เข้าเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- 1) ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก
- 2) ปรากฏว่าผู้นั้นอยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษา
- 3) มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม
- 4) ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้

หากเข้าเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น จะส่งตัวผู้ต้องหาไปสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไม่ได้ แม้ว่าผู้ต้องหานั้นจะสมัครใจที่จะเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูก็ตาม ซึ่งในบทบัญญัตินี้ไม่ได้แยกว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะเป็นบุคคลทั่วไปหรือเป็นเด็กหรือเยาวชนที่เสพยาเสพติด ทำให้เป็นการตัดโอกาสเด็กหรือเยาวชนที่เสพยาเสพติด ในการเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเด็กและเยาวชนที่เป็นวัยกำลังเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและการพัฒนาของสมอง การไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพโดยเร็วจะทำให้ร่างกายและสมองของเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติดได้รับความเสียหายและทรุดโทรมลง เด็กหรือเยาวชนจะไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ จะต้องถือว่าเป็นกรณีที่สำคัญที่สุด

ประการที่สอง ปัญหาในการส่งตัวเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ตามตอนท้ายของ มาตรา 114 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “...ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัว ผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป” เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ได้ตรวจพบบุคคลที่มีพฤติกรรมต้องสงสัยว่าเสพยาเสพติดหรือมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ หากสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้ต้องสงสัยไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไปนั้น บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับผู้ที่กระทำความผิดเป็นการทั่วไป แต่การดำเนินการในเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้เสพยาเสพติด ควรถูกแยกกระบวนการหรือวิธีการส่งตัวออกมาเป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนเป็นช่วงวัยที่วุฒิภาวะยังไม่สมบูรณ์ ประกอบกับขณะถูกจับกุมย่อมมีสภาพจิตใจที่อ่อนแอ หวาดกลัวกว่าบุคคลปกติทั่วไป จึงอาจเกิดช่องว่างทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในการส่งตัวผู้เสพยาเสพติดเข้าไปบำบัดรักษาได้ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติดให้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้นไป

ประการที่สาม ปัญหาการกำหนดโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564 การกำหนดโทษของผู้เสพยาเสพติด ไว้ในมาตรา 162 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เช่นเดียวกับ

การมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษเพื่อเสพ ตามมาตรา 164 ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ... ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ทั้งสองฐานความผิดเป็นการกำหนดโทษทางอาญาคือโทษจำคุกและโทษปรับ ซึ่งได้ขัดกับจุดมุ่งหมายของประมวลกฎหมายนี้ที่มองว่าผู้เสพยาเสพติดคือผู้ป่วยไม่ใช่เป็นอาชญากร จึงควรที่จะได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในฐานอื่น ๆ เนื่องจากรัฐต้องการแยกผู้เสพยาเสพติดออกมา เพราะผู้เสพยาเสพติดมิใช่ผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมายที่มีความร้ายแรงเป็นเพียงผู้ป่วยเท่านั้น โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เสพยาเสพติดนั้นเป็นเด็กและเยาวชน จึงควรที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนมากขึ้น เพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนเป็นการควบคุมดูแลให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขต่อไป

ดังนั้นแล้วเพื่อให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมและเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติด ผู้ศึกษาเห็นว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เป็นผู้ป่วยตามแนวคิดในการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด⁷ ที่ควรต้องได้รับคุ้มครองให้ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่⁸ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และได้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพโดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อกำหนด เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพโดยเร็ว⁹ ตามหลักการว่าด้วยการบำบัดยาเสพติดขององค์การสหประชาชาติ เช่นเดียวกับกฎหมายการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ที่ต่างก็ให้ผู้เสพยาเสพติดที่มีความสมัครใจเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดสามารถเข้ารับ

⁷ พิทยา บารวัฒนา, **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2549). อ้างถึงใน นันทพร พงษ์ไชยอัครพงศ์, “นโยบายและมาตรการทางเลือกในการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด: ศึกษากรณีปัจจัยในการก่อตัวและกำหนดนโยบาย,” **วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** 44, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2557): 107 – 120.

⁸ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, **อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2555), หน้า 9 – 180.

⁹ อาภาศิริ สุวรรณานนท์ และคณะ, **การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2556), หน้า 28.

การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพได้ทันทีโดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อกำหนด¹⁰ เพราะถือว่าผู้ที่ติดยาเสพติดคือผู้ป่วย จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

เดิมประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 114 บัญญัติว่า “...ผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เพื่อเสพตามมาตรา 164 ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช่ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป”

ขอเสนอแนะให้เพิ่มเติมเป็นมาตรา 114 บัญญัติว่า “...ผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา 164 ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช่ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป ในกรณีเป็นเด็กหรือเยาวชนที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา 164 สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองทันที”

2. ปัญหาในการส่งตัวเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ศึกษาเห็นว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่กระทำไปโดยความเผลอวัย รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ตกเป็นเครื่องมือของผู้ใหญ่¹¹ หรือตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่กดดันให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดขึ้น ใน

¹⁰ สุริย์ ภูเพชร, “การบังคับบำบัดกับสิทธิเสรีภาพของผู้ติดยาเสพติดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2553), หน้า 73.

¹¹ สันชัย วสุนธรา, **จิตเภท = Schizophrenia** (กรุงเทพมหานคร: สามัญนิบุคคล, 2547), หน้า 10–13.

การดำเนินการต่างๆ ในขั้นตอนทางกฎหมาย¹² ตามแนวคิดของทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างหาก ทฤษฎีการเลียนแบบและทฤษฎีความกดดันทางสังคม ควรจะได้รับการคุ้มครองสิทธิจากสหวิชาชีพและ บุคคลที่เด็กไว้วางใจ¹³ แล้วให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานผู้ส่งตัวเข้ารับการบำบัด พินฟูสมรรถภาพ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

เดิมตามตอนท้ายของ มาตรา 114 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 บัญญัติว่า “...ให้ เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือ ศูนย์คัดกรองต่อไป”

ขอเสนอแนะให้เพิ่มเติมเป็นตอนท้ายของ มาตรา 114 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 บัญญัติว่า “...ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาล ยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป ในกรณีเป็นเด็กและเยาวชน ให้สหวิชาชีพพร้อมกับเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการสอบถามความสมัครใจเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ แล้ว ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังศาลให้มีคำสั่งเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพต่อไป”

3. ปัญหาการกำหนดโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่เสพยาเสพติด ผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดโทษ สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดควรมีแตกต่างกับผู้ใหญ่หรือบุคคลทั่วไป ที่มุ่งลงโทษเพื่อการแก้ไข ฟื้นฟูพฤติกรรมโดยใช้วิธีการอย่างอื่นแทนการลงโทษจำคุกให้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษ

¹² สมพร อมรชัยนพคุณ, บทความกฎหมายกระบวนการยุติธรรมกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน [Online], Available URL: <http://www.lawonline.co.th>, 2017 (ตุลาคม, 60), อ้างถึงใน ขวัญเรือน ลิโลกกลาง, “การใช้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการติดตามผู้กระทำความผิดทางอาญา กรณีศึกษาเด็กและเยาวชน,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2562), หน้า 34-36

¹³ อริยพร โพธิ์ใส, “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกต้องหว่าเป็นผู้กระทำความผิด,” วารสาร จุลนิติ (กรกฎาคม – สิงหาคม 2558): 169.

เพื่อการแก้ไขฟื้นฟู¹⁴ และทฤษฎีการลงโทษในเชิงป้องกัน¹⁵ โดยใช้มาตรการลงโทษอื่นมาลงโทษ
 ดังเช่นมาตรการบังคับทางกฎหมายของประเทศโปรตุเกส¹⁶ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

เดิมมาตรา 162 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่บัญญัติว่า ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษ...
 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

และตามมาตรา 164 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดมิไว้ใน
 ครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ... ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำ
 ทั้งปรับ

ขอเสนอแนะให้เพิ่มเติมเป็น มาตรา 162 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่บัญญัติว่า
 “ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำ
 ทั้งปรับ

ในกรณีเป็นเด็กและเยาวชนให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก.สั่งห้ามเข้าสถานที่ที่กำหนด

ข.สั่งห้ามคบหาหรือให้ที่พักกับบุคคลที่กำหนด

ค.สั่งให้ไปฝึกอบรมหรือฝึกอาชีพตามสถานที่และเวลาที่กำหนด

ง.สั่งเพิกถอนใบอนุญาตต่างๆ เช่น ใบอนุญาตขับขี่

จ.สั่งยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่มีไว้จะเป็นความเสี่ยงในการก่อให้เกิดการกระทำ

ความผิดอาญา

ฉ.สั่งให้ใช้วิธีการคุมประพฤติสำหรับเด็ก โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยควบคุมสอดส่อง

ซ.สั่งให้เรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่มาทำทัณฑ์บนว่าจะระวังไม่ให้
 เด็กและเยาวชนเสพยาเสพติดให้โทษอีก เป็นต้น”

¹⁴ ญัตติวสันต์ สุทธิโชค, กฎหมายอาญาและอาญาวิทยาชั้นสูง ทฤษฎีการลงโทษ หน่วยที่ 6 สาขาวิชานิติศาสตร์
 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555), หน้า 12.

¹⁵ ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร:
 วิญญูชน, 2543), หน้า 21-23.

¹⁶ สว่าง อัครปริทัศน์, การใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการลงโทษทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด [Online],
 Available URL: , <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act213.pdf>, 2018.

และตามมาตรา 164 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ... ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีเป็นเด็กและเยาวชนให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก.สั่งห้ามเข้าสถานที่ที่กำหนด

ข.สั่งห้ามคบหาหรือให้ที่พักกับบุคคลที่กำหนด

ค.สั่งให้ไปฝึกอบรมหรือฝึกอาชีพตามสถานที่และเวลาที่กำหนด

ง.สั่งเพิกถอนใบอนุญาตต่างๆ เช่น ใบอนุญาตขับขี่

จ.สั่งยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่มีไว้จะเป็นความเสี่ยงในการก่อให้เกิดการกระทำ

ความผิดอาญา

ฉ.สั่งให้ใช้วิธีการคุมประพฤติสำหรับเด็ก โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยควบคุมสอดส่อง

ช.สั่งให้เรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่มาทำทัณฑ์บนว่าจะระวังไม่ให้เด็กและเยาวชนเสพยาเสพติดให้โทษอีก เป็นต้น”

นอกเหนือไปจากกรณีปัญหาที่ได้ศึกษามาข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด ต้องไม่ลงโทษจำคุก แต่เป็นการลงโทษอย่างอื่นที่เป็น การฟื้นฟูหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีก หากเด็กและเยาวชนยังกลับมกระทำความผิดซ้ำอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยจึงควรมีมาตรการที่เป็นพิเศษ เพิ่มขึ้นหรือมีมาตรการอื่นใด เพื่อควบคุมพฤติกรรมหรือสภาวะแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ หรือให้มีการ สอดส่องติดตามอย่างใกล้ชิด ไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก ที่ควรทำการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543.

ณัฐฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง ทฤษฎีการลงโทษ หน่วยที่ 6 สาขาวิชา นิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555.

พิทยา บารวัฒนา. ทฤษฎีองค์การสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภากการพิมพ์, 2549). อ้างถึงใน นันทพรพัช ไซยอักรพงศ์. “นโยบายและมาตรการทางเลือกในการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด: ศึกษากรณีปัจจัยในการก่อตัวและกำหนดนโยบาย.” วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 44, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2557): 107 – 120.

มานพ คณะโต และคณะ. รายงานผลการสำรวจครัวเรือนเพื่อการคาดประมาณจำนวนประชากรผู้ใช้สารเสพติดของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, 2562.

สง่า อัครปรีดี. การใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการลงโทษทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด [Online]. Available URL: , <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act213.pdf>, 2018.

สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี. จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมด ปีงบประมาณ 2561-2565 [Online]. Available URL: <http://www.pmnidat.go.th>, 2022 (ตุลาคม, 11).

สมพร อมรชัยนพคุณ. บทความกฎหมายกระบวนการยุติธรรมกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน [Online]. Available URL: <http://www.lawonline.co.th>, 2017 (ตุลาคม, 60). อ้างถึงใน ขวัญเรือน ลีโคกกลาง. “การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการติดตามผู้กระทำความผิดทางอาญา กรณีศึกษา เด็กและเยาวชน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2562.

ต้นชัย วสุนธรา. จิตเภท = Schizophrenia. กรุงเทพมหานคร: สามัญนิติบุคคล, 2547.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร, 2565.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2555.

สุริย์ ภูเพชร. “การบังคับบำบัดกับสิทธิเสรีภาพของผู้ติดยาเสพติดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2553.

อรอุมา วชิรประดิษฐพร. สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกับมาตรการแก้ไขในเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555.

อริยพร โพธิ์ไธ. “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด.” วารสารจูนิตี (กรกฎาคม – สิงหาคม 2558): 169.

อาภาศิริ สุวรรณานนท์ และคณะ. การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2556.